

وکیل اخبار - در روز وزیر مالیه فرمودند که تا حدود روز دیگر آن اشخاص را حاضر کرده و با کمال جد وصول خواهم کرد .

آقامیرزا ابوالحسن خان - مذاکره وزیر مالیه در کمیسیون رسمیت ندارد ما میخواستیم بدانیم که مالیات امسال که تقدماً سه ماه با ارسال مانده چه شد چه ضرر دارد که این را بدانیم همه جا ماه به ماه میداند و ماه به ماه بدانییم .

آقامیرزا محمود - بنا بود که حجج اسلام در کمیسیون تنقیح لوایح قوانین را مرتب وتصحیح نمایند با آن کمیسیون با حضور حجج اسلام منعقد شد یا نه ؟

رئیس - بنا بود روز چهارشنبه هم بود و چنان مذاکره نشد انشاءالله از فردا شروع این مسئله شده و بعداً مشغول قرائت قانون باشیم .
آقا شیخ یوسف - عامه اهل ایران باستثنای اهل طهران چنین گمان میکنند که از طرف مجلس دروضع قوانین مسامحه شده و حال آنکه بارلاند همه را گرفتار مشکلات بوده و معذرت خیلی کار کرده من جمله قانون وزارت داخله است که چندین ماه اوقات خود را مشغول او داشتیم خوب است مقرر شود که زود چاپ شده منتشر شود که تمام مردم بدانند و حکام از روی او رفتار نمایند .

سیدالحکما - در باب وکلای که باید خود مجلس انتخاب نماید خوب است قرار گذاشته شود که از فردا شروع شود و نیز کمیسیون انتخابات چنین صلاح دانست که حق انتخاب یک نفر وکیل حضرت عبدالعظیمی ما داشته باشند .

حاج سیدعبدالحسن شهسپانی - ولی شرط شود که با اتحاد و اتفاق از روی نظام نامه انتخاب نمایند که فوراً انقلاب حادث نشود .

اسدالله میرزا - مه ما اما از همراهی های حضرت عبدالعظیمی ها تشکر داریم ولی در باب وکیل بخواهش نمی شود قبول کرد باید قانونی باشد و من مانع انتخاب کردن وکیل آنها نیستم ولی اگر فردا اهل شیراز هم آمده اند استدعای انتخاب وکیل کردند چه جواب خواهید داد .

رئیس - این علاوه بر ماخذ نیست .
اسدالله میرزا - مقصود این است که يك قانونی در کار باشد .

آقامیرزا محمود - چون وکیل فلاحین انتخاب نشده و نیز میتوان حضرت عبدالعظیمی را یکی از معلات طهران شرد و علاوه در نظامنامه قید شده که در موقع لزوم حق انتخاب وکیل بهر جا که لازم بشود داده شود تا دو بیست نفر پس از این اجلازه دادن بنا به علاوه بر ماخذ نیست .

آقا شیخ حسین - صراحت بفرمائید که آنها وکیل خود را برستند .

رئیس - بلی بموجب نظامنامه مجلس اینطور رای داده اهل حضرت عبدالعظیم یک نفر وکیل انتخاب نمایند مطلب دیگر که خواستم اظهار کنم و خاطر دکلارا مسبوق نمایم مسافرت جناب آقامیرزا ابوالحسن خان است که خیلی هلت مزاج دارند و برای مصالحه میروند و انشاءالله بصحت و سلامت

مراجعت خواهد کرد و خیلی اظهار تأسف از رفتن ایشان داریم .

اسدالله میرزا - در حقیقت آقامیرزا ابوالحسن خان ازو کلای بافیرت و همت و زامل علم و دانش ابن پارلمان بوده هستند و انشاءالله سلامتی زودتر مراجعت خواهند فرمود و اما مسئله وکالت حضرت عبدالعظیم تمام شد یا خیر ؟

رئیس - بنده عقیده ام این است که ضروری ندارد و در دعای یکی از مجلات طهران است و این حق با آنها داده شود عیب ندارد .

مخبر الملک - اینکه شاهزاده اسدالله میرزا گفتند در دادن حق انتخاب وکیل باید مطابق قانون باشد بنده عرض میکنم که حالا موافق قانون است چون پنج نفر ازو کلای فلاحین باقی است و آنرا یکی بعضرت عبدالعظیم یکی بشهریار یکی بورامین و یکی بشیران همینطور تقسیم شود و هیچ ایرادی هم وارد نمی آید .

آقامیرزا محمود - از رفتن جناب آقامیرزا ابوالحسن خان از طرف خود وسایر و کلا اظهار تأسف میکنم ولی جناب ایشان یک دمه مرخصی گرفته و چهار ماه رفتند و حالام اجازه گرفته اند می خواهیم بدانیم که این مسافرت بچه اندازه باید باشد .

رئیس - میدانید که این مسافرت بطور لزوم و برای استعلاج مزاج است .

دکتر ولی الله خان - رفتن آقا میرزا ابوالحسن خان بواسطه این است که محتاج بعمل بدی هستند و اینجا ممکن نبود لهذا مجبور هستند که بروند دیگر این که قرار بود مجلس تشکیل نشود مگر این که موضوع مذاکره آن قبلا اطلاع داده شود حال اگر مجلس ختم می شود خوب است جلسه دوم کی منعقد می شود با موضوع مذاکرات آن معین فرمائید .

رئیس - مجلس روز سه شنبه و موضوع مذاکره عمل خلاصه و مالیه و قرائت قانون است .

آقا سیدحسین - در چند ماه قبل از باب یک صد و شصت و پنجاه از تومان که بقشون داده شده بود از وزارت جنگ صورت آنرا خواستند آیا آمده است یا نه ؟

رئیس - وقتی که وزارت جنگ با استوفی الممالک بود صورت فرستادند ولی هنوز کمیسیون مالیه فرصت ننگ کرده است رسیدگی نمائید و در حقیقت هیچ معلوم نیست که این وجه چه شده باید در این باب تاکید شود که مصرف آن معلوم شود .

آقامیرزا محمود - هستند کسانی که از بودجه نظامی اطلاع دارند و اظهار داشته اند که ما را بخواهند آنچه اطلاع داریم بگوئیم خوب است که از آنها خواسته شود تا تحقیقات لازمه بعمل آید .

آقامیرزا سیدعلینقی - بنده عرض میکنم که تمطیل و تشکیل مجلس با رئیس است ولی بلا حظه نکته عرض میکنم که فردا مجلس باشد .

رئیس - برای این که در کمیسیون تنقیح لوایح در حضور حجج اسلام قانون انطباعات تنقیح شود که در واقع مقدمه کار است برای مجلس بعد از

این جهت فردا میرسد که مجلس باشد .
آقامیرزا محمود - بنده عرض میکنم که تشکیل و تمطیل مجلس با جناب رئیس است هر کس حرفی دارد قبل از وقت اخبار کند که دیگر در مجلس اعتراض نکنند .
(مجلس ختم شد)

مذاکرات روز یکشنبه سلخ شهر

ذیعهده دارالشورای ملی

نایب رئیس - تلگرافی از رؤسای اهل بختیاری رسیده است پس از قرائت هر طور صلاح دانستند جواب داده شود قرائت شد (قریب باین مضمون)

حضور حضرتین حاجتین اسلام و وکلای عظام تفصیل شورش و انقلاب طهران گوشزد تمام ایران شد این بندگان رؤسای بختیاری و تمام اهل ککه سالها است خدمتگذار بودیم و این نعمت غیر مترقبه را از خدا خواسته با جان و دل از برای خدمت حاضریم در صورتیکه داخله ایران منشوش است قیر از چهار سال بحال و بختیاری که نهایت امنیت را دارند و هر وقت امر شود برای خدمت حاضریم که دهمزار پیاده و سواره حاضر شویم جنابان مستعابان شجاع السلطان و بهادر الدوله که در تهران هستند از جانب ما متمد هم هم خدمت میباشند و زنده باد مشروطیت را می گوئیم برای انتخاب کیر از اهل بختیاری که لازم است بگذاریم که صلاح بدانید که کویلی از این اهل انتخاب شود بجنابان معظم الیها اطلاع داده که تا زمان حرکت در آنجا دستور وکیل از خانواده و طایفه خود انتخاب کرده بمجلس مقدس شرفیاب شود .

آقا شیخ حسین - کمیسیون انتخابات لایحه باعصاً رئیس نوشته در باب همینو کلا ایلات هم از بختیاری و سایرین خوب است مقرر شود که همان لایحه را بیاورند قرائت شده رأی مجلس معلوم شود .

آقامیرزا سیدعلی نقی - در حقیقت آنها اظهار ایلیت و ملیت خود را کرده اند دعای ایشان لازم است خداوند بختیارشان کند و لازم است که جوابی هم از مجلس داده شود اظهار امتنان از ایشان بشود .

آقامیرزا مرتضی قلی خان - در سابق اهل بختیاری بو حشی گری مشهور بودند ولی بصی و اهتمام بهادر الدوله تمدن در آنجا بروز کرده در این انقلابات هیچ اغشاشی در آنجا بروز نکرده و گمان این است آنقدر که تمدن در آنجا هستند هیچ جانبازند و اول سال خواستند که بواسطه افتاء شهه ابلاغی گری اختلافی بین آنها بیندازند ولی آنها ملتفت شده اتحاد و اتفاق نموده بطوری که ابتدا ممکن نیست که اختلاف بین آنها حادث شود و برای خدمتگذاری برای مشروطیت حاضرند و آن ده هزار نفر را هم که نوشته اند روی واقعبت است .

(عموماً اظهار امتنان نمودند)

نایب رئیس عجالتاً از این تلگراف چنین بر میآید که اگر وکیل بخواهید از جنابان شجاع السلطان و بهادر الدوله بخواهید .

آقامیرزا ابوالحسن خان - در باب وکیل بختیاری مکرر در اینجا صحبت شد و گفته شد که اگر از هر اهل بزرگ حق یک نفر وکیل داده شود ما

شده است و وسایل حق ملت است نمی شود نصب کرد.

وکیل التجار - بجهت رفع اشتباه خیالی ما سند همان نظامنامه است که بصره رسیده حال شامیگر وید که سهو شده و نسخ شود در صورتیکه هنوز داخل اجرای آن نشده ایم قارق بین اشتباهات ما همان قانون است که بصره رسیده است.

دکتر ولی الله خان - مجلس نباید وکیل از جانب هر کسی اختیار کند. ولی این هست که اگر وکیل استعفا کند مجلس باید از آن ایالت بخواهد مسئله تمام است مجلس وکلاء تهران را انتخاب میکند و از سایر ولایات میخواهد من تعجب میکنم که اینهمه مباحثه برای چیست؟

نایب رئیس - یک مجلس دیگر برای اتمام این مسئله خوبست بشود که یک نظری بکنند تا تمام شود.

دکتر ولی الله خان - وقت مجلس نباید صرف این گونه مذاکرات بشود باید رجوع بآن کمیسیون کنند و اگر می خواهند که قطع شود رای بگیرند.

مخبر الملک - اگر باید از روی قانون که صعه شده عمل شود اینست که هست و بنده عرض میکنم این قانون برای ملاحظه حال مایلی خوب است و باعث اشکال نیست.

نایب رئیس - تا این اندازه مذاکره باقی است خوب است آقایان افکارشان را حاضر کنند برای مجلس آینه.

آقا سید حسین - روز پنجشنبه برای انتخابات باقی مانده از کلاهی طهران است.

مستشار الدوله - چند روز قبل در بساط پلتیک ایران اجامی عرض کرده بودم و یکی از خطوط اصلیه آن حسن روابط با دول متحابه است که تاکنون بخوبی این مسئله منظور شده است چنانچه در این انقلابات اخیره بیان نامه متجددالمالی از طرف مجلس بعموم سفارتها نوشته شده بود و جوابی هم از بعضی سفرا رسیده و دیروز یکی دوتای از آنها در مجلس خوانده شد بواسطه این حسن روابط حسن ظن عمومی موافقت پیدا میکرد با مسئله پارلمان ایران ولی جای کمال تأسف است در حالتیکه حسن نیت دول متحابه نسبت بایران در اینجامه کور و مشکور است یکی دو فقره اخبار ملات انگیز از سرحد رسیده. اولاد دولت روس چند روز قبل بوزارت خارجه اظهار داشته بود که دولت روس می خواهد بر عده مستعظمین قونسلگری تبریز بیژانیه معلوم است که وزارت خارجه قبول این مطلب را نکرده و مشغول مذاکرات لازمه بودند قبل از اینکه این مذاکرات تمام شود معلوم شد که سی و دو نفر قزاق وارد تبریز شده همانطور چندی قبل سفارت انگلیس بتوان معافه معافه نماند که امتیازش با اتباع انگلیس است بوزارت خارجه اطلاع داده بود که ۲۲ نفر سواره هندی بطرف امواز خواهد آورد و بدون تحصیل اجازه رسمی دولت وارد خاک ایران کرده بود علاوه بر این دیروز معلوم شد که عده قزاقی در قشون وارد سرحد ایران یعنی (جلغای روس) شده است لهذا لازم است اگر مجلس تصویب می نمایند

وزیر امور خارجه روز سه شنبه اعضار شده اولاد از ایشان سؤال شود که دولت همسایه چه حق دارد بدون اجازه رسمی قشون بفاک دولت همجوار وارد کنند ولو چند نفر بتوان مستعظ قونسلگری ثانیاً ایضاحات خواسته شود که دولت روس چرا بحدود ایران بکعبه سر بازو سوار آورده است.

اسدالله میرزا - دو این چند روزه که دچار انقلابات و افتخاشات بودیم العمدالله که بخوبی رفع شد و باید تشکر کنیم که تمام نویسندگان عالم می نویسند که ملت نیم مرده زنده شود و باید از اقدامات و اهتمامات حجاج اسلام کمال تشکر را بنمائیم و بعد از آن از مسایله کن دول متحابه که از روی آن اتحاد و مناسبات و خصیسات انسانیته که داشتند اقداماتی کردند و آنطور که خواستیم با اقدامات دوستانه ایشان صلحی واقع شد و ما هم اظهار امتنان و تشکر کردیم بحسن ظنی در این خصوص از برای ملت پیدا شد اینکه میگویند این عده سوار و قزاق از طرف دوا این بدون اذن و تصویب وزیر امور خارجه وارد شد آن حسن ظن ملت بمبدل بسوء ظن گردیده حال امیدواریم که بعد از اخطار بوزیر امور خارجه و آمدن ایشان بمجلس توضیحات صحیحه در این باب خواهند داد و اقداماتی هم که نمودند آنرا هم اظهار خواهند داشت که دوباره این سوءظن ملت بمبدل بحسن ظن شود.

آقا میرزا ابوالحسن خان - البته وزیر امور خارجه آمده توضیحات هم خواهند داد و من میتوانم فعلاً آنچه که توضیح میدهند بر عرض رسانم اما عرض میکنم ولی میگویم حال ما امروزه حال آن اشغالی است که روی دریا سرگردان باشند در شب تاریک و بیک ستاره بجهت هدایت نمیتند رفع این پیش آمد ها و بلیات وارده را مکرر عرض کرده ام و حال هم میگویم که باید عقد اتحاد واقعی مابین دولت و ملت بسته شود و طرفین آنچه در دامن دارند بریزند و دست بدست بکشد دیگر داده اصلاح کار خود را بنمایند والا همیشه دچار این بلیات خواهیم بود.

وکیل التجار - بحمد الله ملت ایران امروز تمدنی بروز دادند که معلوم همه عالم شده و بواسطه شجوع و بسط تمدن در روی زمین اینها بزودی نتیجه آنرا اتخاذ کرده بسرعت رو تمدن و ترقی گذاشتند و در کمال صحت و سلامت و نجابت هم رفتار کرده اند و ورود این عده سوار و قزاق موجب پریشانی حواس ملت نخواهد شد الا این که بجهت ملاحظه که گفته شد بواسطه ارتباط کامله دول متحابه این کار فرایط الجمله باعث سوء ظن ملت می شود این است که گفتند وزیر امور خارجه آمده توضیحات بدهند که رفع سوء ظن بشود.

آقا شیخ حسن - بنده در اینجا عرض میکنم که بگوش ملت برسد دیروز آن دو کافه که از سفارت روس و انگلیس آمده هیچ فرق نداشت به بیند که آنها چه قسم با هم اتحاد و دوستی دارند ما هم باید همین طور متفق و متحد باشیم العمدالله دولت با ملت کمال اتفاق را دارند منتها

نتیجه خیالات بعضی مردمان مقصد بود که در خداداد آنهام رفع شد و هیچ تکرانی نیست.

آقای میرزا آقا جاهد مدتی علماء و سایرین زحمتی کشیدند تا تغییر شکلی دادند و این تغییر محض از برای حفظ دین و مملکت است چون هر دو اینها باهم توأمند بنده میگویم ما باید دهر صورت خودمانرا حفظ کنیم و ترقی کنیم و حفظ حدود مملکت خود را بنمائیم در داخله باهم اتحاد بنمائیم و حفظ سرحدات را بکنیم باید از وزرا توضیح خواست و بهینیم که چطور در حفظ حدود و ثنور اقدام نموده اند. (در این موقع رئیس با اتفاق آقای علاءالدوله و آقای معین الدوله وارد شدند و عموم و کلا از وزارت ایشان اظهار خرمی فوق العاده نمودند.)

رئیس در واقع از حسن نیت و همراهی و کلاهی معظم ملت در حق علاءالدوله و معین الدوله که هر دو برادر شاهان ملت هستند کمال تشکر را دارم.

آقای حاج امام جمعه - بنده عرض میکنم که آقای علاءالدوله و معین الدوله یک ترضی از قرضهای خود را ادا کرده اند خوب است سایرین هم بایشان اقتدا کنند (در این موقع عموم کلاه از همراهیهای علاءالدوله و معین الدوله اظهار تشکر نمودند.) (مجلس ختم شد)

مذاکرات روز سه شنبه دوم

ذی الحجة الحرام دارالشورای ملی
خلاصه مذاکرات روز یکشنبه صلح ذقیفه را آقا میرزا طاهر قرائت کردند.

آقا سید حسین - در اینجا قرار شده است که روز سه شنبه انتخاب و کلا شود بدون مقدمه انتخاب شود صبیح نیست قرار شد که عده را صورت نوشته و معرفی شوند که هنگامی که دادن از روی بصیرت و اطلاع باشد استعدا دارم اگر اسامی آن اشخاص نوشته شده معرفی بشوند.

آقا میرزا محسن - اول ترتیب اینها بفرمائید بدانیم که همه آن عده را باید مجلس انتخاب نماید یا نه؟

آقا سید حسین - باید مجلس انتخاب نماید.

سیدالحکما - انتخاب و کلا باید بوج نظامنامه است که شصت نفر معین شده و اگر خارج از نظامنامه است مجلس مختار است هر چه میخواهد انتخاب میکند عده که فعلاً موجودند پنجاه و سه نفر می باشند و سه نفر از فلاحین باید انتخاب شوند چهار نفر دیگر باقی میمانند.

آقا سید حسین - سه نفر که از برای اعیان انتخاب کرده بودند و آن عده که از برای طبقات معین شده است زیاده از شصت نفر میشود زیرا وقت انتخاب با اعیان و اشراف اعلان کردند که بیاید و کبل انتخاب کنید بعد گفتند که زیاد میشوند گفتند حق اعیان و اشراف از قلم افتاده و با آنها حق انتخاب داده شد و هنوز یک نفر وکیل هم از جانب آنها در مجلس هست پس باید عوض آنها بیاید که استعفا داده اند انتخاب شود.

میرزا محمود - ما میخواهیم بدانیم این اشخاص هر گاه استعفا ندادند یا مرحوم نمیشدند آیا آنها وکیل بودند یا نه اگر وکیل بودند ما باید مجلس عوض آنها را انتخاب نماید.